

POMNAŻAĆ (50) *vb impf*

o oraz drugie a jasne (w tym w a 1 r. błędne znakowanie); w *inf* -mna- (8) *Mącz* (4), *GrzegŚm*, *BudNT*, *ModrzBaz*, *ArtKanc*, -mnã- (8) *GroicPorz*, *RejPos*, *RejPosWstaw* (2), *Oczko*, *LatHar*, *SarnStat* (2); w pozostałych formach -mnã-.

inf pomnażać (15). ◇ *praes* 1 sg pomnãżãm (7). ◇ 3 sg pomnãżã (13). ◇ 1 *pl* pomnãżãmy (1). ◇ 3 *pl* pomnãżają (2). ◇ *praet* 3 sg *m* pomnãżãł (2). *f* pomnãżãła (1). ◇ *imp* 2 sg pomnãżãj (2). ◇ *con* 3 sg *m* by pomnãżãł (4). ◇ 3 *pl m pers* by pomnãżãli (1). ◇ *part praes act* pomnãżając (1) *ModrzBaz*, pomnãżając (1) *Oczko*.

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVII w.* (z *Cn*).

1. Powodować wzrost, rozwój, obfitość czegoś; powiększać, przyczyniać, krzewić, rozszerzać, wzbogacać, *augere* *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *ampliare*, *augmentare*, *cumulare*, *multiplicare*, *propagare* *Mącz*, *Cn*; *adaugere*, *exaugere*, *mactare* *Mącz*; *incrementum dare* *PolAnt*; *fovere*, *efficere* *Modrz*; *adauctare*, *amplificare*, *auctare*, *auctitare*, *augescere*, *exaggerare*, *geminare*, *ingeminare*, *locupletare*, *propagare*, *afferre a. facere (magnum) accessionem*, *augmen addare*, *augmine donare*, *crescere maximis auctibus*, *ad maximum numerum perducere* *Cn* (47) : ani ten który ładzi ielt czym/ ani ten który polewa/ ále Bog który pomnaża. *BibRadz* 1.*Cor* 3/7; *Propago*, Mácię winną w ziemię kładę/ y rozszerzam. *Et per Meta*. *Rozmnażãm* [!]/ *Pomnażãm*/ *Rościãgam*/ *Rozszerzam*. *Mącz* 325d, 20b [3 r.], 71d, 203a, 236c.

pomnażać czego (7): *Propagare* religionem, Bożey chwały pomnãżãć. *Mącz* 325d, 353b; *Oczko* 14; *Vwefelił* fię y [św. *Józef*] przyściem trzech krolow: y onym nabożnym witáním ich/ y powiãdáním o gwiazdzie y co dzień więcey pomnażãł wiãry fwey *SkarŻyw* 243. *Cf pomnażać czego z czego; czego komu*.

pomnażać czego z czego (1): *Kryftus* mále łtadko cíelzy/ pomnaża go zmáley rzelzy/ bo on fam miełzka miedzy námi *ArtKanc* K12.

pomnażać czego komu (2): *Tedy* [*Tyberyjus*] ielzche więłszym był iãłmuźnikiem/ á Pan Bog mu włzytkiego pomnażãł/ pátrząc ná dobre łerce iego. *SkarŻyw* 101; *SkarKaz* 420a.

pomnażać co (24): [*wódka rozmarynowa*] Chęć ku iedzeniu łtraczonã przywracza y duchy oziwiãjące pomnaża *FalZioł* II 10d, IV 47c; *BVrmiltrzã* z *Rãdã* vrząd ná thym ielth [...] o połpolitym dobrym rãdźiç/ połpolithã rzecz pomnażãć *GroicPorz* b3v; *Mącz* 72a; *SienLek* 14v; *RejPos* 307; to świãdectwo około łkłonney ku grzechow przepułzczeniu woley Bożey/ y wiãrę náłzë pomnaża/ y żywi nádzieię/ y miłość zápala *KuczbKat* 415; *WujJud* 213v; *RejPosWstaw* [41²]v; *ModrzBaz* 25, 68; *Refocillo* – Ochładzãm, fieli pomnazãm, pofieliãm. *Calep* 904b; *Phil* P; *Pierwłzy Duchowny vrząd* ielt: Chwałę bożã pomnażãć *SarnStat* 192, 166; Iãkie vpadki krolełtwom y policyom herezye czyniã/ á iãko łámã Kãtholicka wiãrã świẽckie krolełtwã zãtrzymawa/ y łzczęłcia ich pomnaża/ ná drugim kazãniu dali P. Bog włłyłzyçie. *SkarKazSej* 682b. *Cf pomnażać co komu; co przez co; co czym; co w kim; Zwrot*.

pomnażać co komu (1): *Też* *Lactuka* domowa [...] mleko paniam w pierfiach pomnaża *FalZioł* I 74a.

pomnażać co przez co (1): ielzche więłzã nádzieię o nim [o synu, *dziecięciu natury dobrej*] pomnażay przez náuki vçziwe *KlonWor* 4.

pomnażać co czym (1): *SienLek* Vuu3v; [Owa Confederátia/ która w pokoiu bliźniego od błędu łowem Bożym [...] odwodzić chce/ gási miłość á wálzá coniurátia która mieczem [...] mizernego człowieka o bład á złe wyćwiczenie/ iego zámordowác všiłuie/ miłość ku bliźniemu dekretem twoim pomnaza? *Respons* E2v].

pomnażać co w kim (4): *GrzegŚm* 53; *KuczbKat* 5; *ModrzBaz* 66v; Tákowey wiary nayprzednieyŝy ípráwcá iest pan Bog íam/ ktoremu íię ták vpodobáło/ áby przez pewne śródki/ tákowey wiary ludziom vzyczáło/ y w nich íą pomnazał. *NiemObr* 69.

pomnażać kogo w czym [= *sprawiać, że ktoś będzie miał czegoś więcej lub o większej intensywności*] (4): będźiefz mógł [*antykrzysowe nauki*] y ine tym podobne łatwie przyłtoynie rozeznác/ A to Pána Bogá/ przez iego miłego iednorodzonego íyná profzác/ ábyćię [!] Duchem íwoim Świętym oświećác y w prawdzie pomnázác raczył *GrzegŚm* 67; Pána Bogá profzęc/ áby W. mc íáko począł/ ták y do końcá raczył w poznániu prawdy/ y we wízelákíey zbożności ku czći íwoiey ze wízem W. mci domem pomnázác/ á od wízego złego bronić/ Amen. *BudNT przedm* a6v; Bądź wieczna chwałá Oycu, y Synu/ y tobie Duchowi świętemu/ zá wízyłtko cóś dał z íwey miłości/ w czym nas ty íam rácz pomnázác/ á przywiedz k íwey rádości. *ArtKanc* H7v; *LatHar* 627.

pomnażać czego a. co czym (1): Bo P. Bog ná to dał przyrodzony rozum: áby go íobie człowiek pracá íwoią pomnazał *SkarKazSej* 662b.

pomnażać do ilu (1): A íeŝli dni trzydziesći siedzić będźie/ że tego chorobá potrzebę pokaże/ wyśiadáiąc z przodku godzin ná dzień trzy/ á pomnazaíając áż do ízésći/ półtorá ítá to przynieśie *Oczko* 27v.

W połączeniu szeregowym (1): A przetoż wízytcy ktorzi vcźniámi Chrístułowemi chcá być/ máią íie o to pilnie ítárác/ áby íię zwad/ nieprzyiáźni y waśni wyítrzegáli: á pokoy y zgodę ze wízytkíemi w cáłości záchowáli/ forytowáli/ á íáko mogąc pomnazaáli. *ModrzBaz* 68.

W przeciwstawieniach: »pomnażać ... gasić, niszczyć, wykorzeniać, wyrzucać, być przyczyną zguby i zniszczenia« (3): [*pobożna i bogobojna zwirzchność*] prawdę Bożą y przepowíádanie íey/ z ízczyrą á z prawdziwą wíarą pomnaza. Fálŝze/ nabożeńítwá zmyśłone ze wízelką niepráwością y báłwochwálítwem wyrzuca/ nífczy y wykorzenia. *WujJud* 213v; [*cieplicznych wód niechaj żaden nie używa na gorączkę*] gdyż káżdá gorączká [...] przeciw przyrodzeniu grzeie: á wody té/ íeŝli tęż moc máią/ niegásić by íey/ ále íeŝcze ínaśc pomnazaćby máály. *Oczko* 14; PRzełóżywŝy tedy powinność dobrego obywatelá y miłófniká oyczyzny/ zoítáie to íámo do vkazánia/ czo íeŝt przyczyná zguby y zniśzczenia pańítw y kroleítw/ á co íe w cáłości y zupełności záchowyywa y pomnaza. *Phil* P.

W charakterystycznych połączeniach: *pomnażać bożej chwały, majętności, wiary* (2), *wszytkiego; pomnażać bład chwałę bożą* (3), *cieczenie krwi, dobrodziejstwa, ducha, duchy ożywiające, gorączkę, krolestwo, miłość, mleko w piersiach, nadzieję, państwo, pociechy, pokoj* (2), *pospolitą rzecz, prawdę, rozum, siely, stadko, szczęście, uczciwość, wiarę* (2), *wilgoć, żywot wieczny, pomnażać w cnotach, w łasce, w prawdzie (w poznaniu prawdy)* (2), *w zbożności*.

Zwrot: »dziesięćkroć więcej pomnażać [co]« (1): Abowiem z domowymi zbytki ktorzy íye z máćierzynym mlekiem nápijamy/ wchodźimy miedzy ludzi/ gdzie náłz on bład dziećinny/ dziesięć kroć więcej pomnazaemy. *SienLek* 14v.

Szeregi: »pobudzać abo (i) pomnażać« (2): TEgo Kamienia tą mocz iesth: iże cieczenie krwie pobudza y pomnaża *FalZioł* IV 47b; wżakże niemaią być żadnym obyczáiem zá dobre poczytáni/ ielli to czego łami w łobie niecierpią/ w drugich/ ábo pobudzaiąc/ ábo iákkolwiek ináčzey pomnażaiąc [*incitando, seu quiquis modo fovendo*]/ cierpią. *ModrzBaz* 66v.

»pomnażać a poszczęściac« (1): A thy ábyś nam pomnażać á pószczęściac raczył wżytki pociechy náłże/ według woley á przeżrzenia łwoiego łwięthego *RejPos* 307.

»zachowywać i pomnażać« (3): áby [*król*] był wodzem y początkiem/ pokoy y wżeláką vcziwość tak w ziemi łwey záchowywác y pomnázac/ iáko iey też na pográniczu od nieprzyiáciela bronic [*pacis cum honestate tum domi colendae, tum foris ab hoste tuendae dux et author esset*]. *ModrzBaz* 25; *Phil* P; rácz iá [*królową*] z litościwey dobroci twoiey długowiecznym zdrowiem y łzczęściem obdárzoną/ ná gościniec wiekuiłtego zbáwienia prowadzić/ y w cnotách y łálce twey łwiętey záchowywác y pomnażać *LatHar* 627. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

a. *Zapewniać pomyślny rozwój, szczęścić komu, krzepić, wzmacniać* (5) :

pomnażać czego (po przeczeniu) (1): *RejPosWstaw* 42 cf »szczęścić a pomnażać«.

pomnażać kogo, co [= Rzeczpospolitą] (2): *KochPs* 25; Żadne bowiem bogáctwá/ żadne dochody/ żadne clá/ nie tak pomnażaią/ y bezpieczną czynią káżdą R.P. Iáko to/ gdy Obywáthele łą s łobą zgodni ku záchowaniu łie iey *Phil* B2.

Szeregi: »szczęścić a pomnażać« (1): nicbyłmy vczynić nie mogli/ ielli thy Pánie Boże náłz początkow náłzych łzczęści á pomnażać nie będyelz raczył. *RejPosWstaw* 42.

»wspierać, pomnażać« (1): Twoiá mnie tarcz/ twoiá ręká można wípierálá/ Twoiá wieczna dobrotliwość mnie pomnażálá *KochPs* 25.

2. *Powodować powstawanie czegoś, wzniecać, wzbudzać [co]* (2) : wiele przeciwko práwu y łpráwiedliwości czynią/ á iáwne złości pomnażaią/ gdy tym pochlebuią/ ktoreby zwirzchnością łwą kárac á hánowác mieli. *RejPosWstaw* [41³]v; iedná rádość drugą pomnaża *CiekPotr* 84.

3. *Czynić płodnym [co]* (1) : Więc też nie łámá [*ziemia*] rodzi: ále iá pomnaża Bog/ niebo/ łłóńce/ y čás gdy iey nie przekaża. *KlonWor* 79.

Synonimy: **1.** *przyczyniac, przykladać, przysparzac, rozciagac, rozszerzac*; **a.** *fortunic, krzepic*; **2.** *poczynac, rodzic, zapalac*.

Formacje współrdzenne cf MNOŻYĆ.

Cf POMNAŻAJĄCY, POMNAŻANIE, POMNAŻANY